

Perporočenja vredne bukvice za Slovence, ki se tudi v Gorici vdobijo. Pošiljal mu jih je iz Ljubljane po naročbi največ prof. J. Walland, pozneje škof v Gorici, od drugod pisatelji sami, in Stanič jih je razširjal po Goriškem. — Kratke povesti s podobami poslovenjene iz nemških bukvic Monakovskega društva zoper mučenje žival itd. 1845. 24. str. 24. — Pisal je Stanič tudi nemški in laški, in mej nemškimi spisi njegovimi so najznamenitejši:

a) Die Wallfahrt der Taubstummen auf den heil. Berg bei Görz am 21. Juni 1844. 4. 8 str. — b) Gefühle einiger Taubstummen vorgetragen bei der Prüfung 1844. — c) Kurzer Bericht über den Görzer Verein wider die Thierquälerei u. Einladung zum gefälligen ferneren Beitritte 1846. — Nekoliko nemških in talijanskih okrožnic do duhovščine o gluhomemih; nekaj nemških pesmaric (Normalschulgesangsbücher) itd. Prim. Val. Stanič, spis. Paulus str. 41 — 43.

Poslednja pesem njegova je „Hvala vinske terté“, ktero je poslal Novicam, ki so nekaj njegovih pesnic bile ponatisnile (l. 1843 — 45: Kmetovski stan. Domača živina. Kmet svojimu sinu. Orač. Pesem po dokončanim poljskim delu. Pesem deklice, ki je v šolo hodila). V tem pismu Stanič pravi: „Vaš preprijazni spomin me je mojstra-skaza v pesništvu tako nadušil, da sem se še enkrat spravil na Pegaza; sprejmite to drobtinico blagovoljno, pa ne sodite jo preojstro, zakaj pojem le, kakor mi serce veli (bil je ranjki res bolj pevec, nego pesnik); užesa so mi edino merilo, in slovnica mi ni zmiraj v glavi, kakor bi mi mogla biti“ (Koledarček 1856 str. 17 — 26). — „Naj sprejmejo častiti bravci to pesmico v blagomil spominek domoljubnega starčka; ona je tudi iz slovstveno-zgodovinskega obzira zato zanimiva, ker je poslednja njegova bila, rojena iz prvega spisa, ki je v natisu od nepozabljivega Vertovca prišel na beli dan“, pravi ondi dr. J. Bleiweis. Val. Stanič ima oziroma za Slovence po Goriškem prevelike zasluge; on je na pr. Novic koj prvo leto naročil 52 listov, Drobčinic 100 letnikov za Goriško (Glej Slomšek 1848.) itd. — V tej hvaležnosti slove: Solzica Novic ranjčimu visokozaslužnemu gospodu Balantu Staniču, goriškemu korarju, gorečimu podporniku družbe zoper terpinčenje žival itd. (V. 22):

Ne zavid'mo ti sladkosti raja,
Jo zasluži tvoja glava siva,
Vender mračna nas britkost obhaja,
Slišat', de te rahla perst pokriva itd.

Iz šole za šolo.

Naloge v izobražbo prostih stavkov.

(Sestavil Fr. Jamšek.)

(Dalje.)

XIV.

Prestavite izvod XIII. naloge iz zdanjega časa v pretekli čas!

1.

Izvod.

Oni so nas tolažili. Potolaženi smo bili. Opominjali so jih. Znal sem cepiti itd. Učenec se je učil, risal in računal.

2.

Izvod.

Poučevali so nas. Poučeni smo bili i. t. d. Mati je skrbela, prala, kuhala in predla.

XV.

Preložite izvod XIII. naloge iz zdanjega časa v prihodnji ali bodoči čas!

1.

Izvod.

Tolažili nas bodo. Potolaženi bodemo. Opominjali jih bodo. Znal bodem cepiti i. t. d. Učenec se bode učil, bode risal in računal.

2.

Izvod.

Poučevali nas bodo. Poučeni bodemo i. t. d. Mati bode skrbela, prala, kuhala in predla.

Opómnja. Jezikovni pouk v drugem deželnem jeziku naj se vsikdar kolikor se more naslanja (opira) na materini jezik.

XVI.

Preložite povest (učitelj naj poišče v Berilu primerno berilno vajo) iz preteklega časa v zdanji čas!

XVII.

Preložite berilno vajo pod št. — iz preteklega časa v prihodnji čas!

Z a n a v r ž e k

vam danes na šolsko tablo napišem nekaj manj navadnih stavkov, katere zdaj čedno v zvezke prepíšite!

1.

Dobre volje smo. Dedek so malo besedij. (Naša) sivka ni velikega krmjenja. Babica so trdnega zdravja. Sosea je dobrih rok. Prestolonaslednik je bistrega uma. Šaljivec je lažnjivih ust. Dijak je trdne (jeklene) volje. Starček je sivih las (sivolas). Onegov ni trde glave. Mesar ni mehkega srca. Rudolf (Habsburški) je bil visoke postave. Prijatelj je slovenskih starišev.

2.

(Oni) mož je prave korenine. On ni kaj si bodi. Grajščinar je imenitnega stanú. (Njegova) gospá je radodarnih rok. Pastír ni poštenih ljudi. Bledin je slabe krvi. Zamorec je črne polti, črnih očij in kodrastih las. Oni-le je dolgih las pa kratke pameti. Sem vere kristijanske. Cigan je železne narave. (Ta) deček je lepega obnašanja. Marta je blagega srca.

Opómnja: Kakor vidite pri razpetih besedah je v dopovedek tudi pomožni glagol v zvezi z roditelnikom.

Opómnja: Predno preideš od golega k razširjenemu (izobraženemu) stavku, izprašuj učence nekako tako-le:

1. Kateri so glavni členi stavka (stavkovi členi)? 2. Kateri stavkov člen je osebek? 3. Kateri stavkov člen je dopovedek? 4. Katero besedno pleme nam služi v osebek? 5. Kakó se po osebkú vpraša? 6. Katero besedno pleme (govorni razpol) rabi dopovedku? 7. Na katero vprašanje je dopovedek samostalnik? 8. Na katero vprašanje je dopovedek pridevnik? 9. Kakó vprašamo po dopovedku, ako je glagol? 10. Katero besedno pleme nam služi v vezilo? 11. Kdaj ni treba vezila? 12. Kakó pravimo prostemu stavku, kateri ima le glavne člene? 13. Katero ločilo se postavi na konci golega stavka? 14. Kaj je stavek? 15. Iz česa je sestavljen stavek?

Razširjeni (izobraženi) stavek.

XVIII.

Razširite (izobražite) sledeče stavke s primernimi pridevnimi prilastki!

1.

— navada je — srajca. — drva ne goré. — službe, — suknje. — zemlja ne rodi. — posode so dragocene. — človek pozdravlja. — posel se spodi. — družinče ne krade. — voda je — pijača. — (trdno) zdravje in (čisto) srce je — bogastvo. — vreča ne stoji. — ura, — ura. — bolezen, — smrt. — (sveta) Ciril in Metod sta bila — (slovanska) aposteljna. — hvala smrdi. — blago se samo hvali. — (najboljša) luč je Bog. Beseda ali govor je — (najlepši) dar. — Lenoba je — mreža. — (nebeški) dar je luč — (očesna). — kosa kosí. — ceste so — dobrota. —, — in — ljudje so priljubjeni. Kratki in krepki so — pregovori. — (materina) beseda je — (jasno) ogledalo.

Izvršitev.

Stara navada je železna srajca. Surova drva ne goré. Goste službe, redke suknje itd.

Opómnja: Ako se v takih stavkih vezilo (sem, si, je, sva, sta, smo, ste, so) zamolčí, postavi se navadno vejica mesto njega.

2.

— službe, — suknje.*) — beseda je — ogledalo. — dar je luč —. — (kratka) večerja, — (dolgo) življenje. — prijatelj je — ščit. — vest je — vajšnica. Kanarček ni — ptič. — in — ptič je — detal. — grb je — postojina (orel). — žabica je — dvoživka. Gad je — kača. — muha je — žuželka. — limone in — pomaranče so — sadje. — zvončki, — jagleci, — marjetice in — vijolice so — cvetice. — olje je — zdravilo. Železo je — kovina. Zlato je — kovina. Galun ni — sol. Zemlja je —, — in — telo. Rudolf — (Habsburški) je bil — in — (švicarski) grof. Cir je bil — kralj. Aleksander — (Veliki) je bil — kralj. — (najvišja slovenska) gôra je Triglav. — (košata) Radoha, — (visoka) Ostrica, — (gorjata) Rinka in — (zobata) Olšova so — (domače) planine. — (dereča) Drava, — (svetla) Sava in Savina so — (mogočne) vode in — (slovenske) sestre.

Izvršitev.

Redke službe, goste suknje. Materina beseda je jasno ogledalo. Nebeški dar je luč očesna i. t. d.

*) Ta stavek nahaja se tudi v nalogi 1., a to ne znabiti iz razmišljenosti spisatelja, — ampak zato, da se pride slabemu spominu manj nadarjenih šolarjev, — zlasti neizogibnim ponovljavcem na pomoč v smislu pedag. pravila, da naj se v pouku novo na staro, neznano na znano opira. Pis.

3.

— ura, — ura. — bolezen, — smrt. — navada je — srajca, — večerja, — življenje. — Radoha, — Ostrica, — Rinka in — Olšova so — planine. Leonid je bil — — kralj. — (najvišje) stavbe — (egipčanske) so — (četrtostranne) piramide. Slana je — rōsa. — soparice imenujejo se megla. Brizgalnica je — iznajdba. Zrak je — telesnina. Kislec je — plin. Kvadrat je — — četrto vogelnik. Pravokotnik je — — četrto vogelnik. Kocka je, —, —, — in — telo. Bog je —, —, — in — bitje. — rokav, palca —, — bokal čaka lenuha. Glad je — kuhar. Preširen je — — pesnik.

Izvršitev.

Rana ura, zlata ura. Dolga bolezen, gotova smrt. Stara navada je železna srajca. Kratka večerja, dolgo življenje i. t. d.

XIX.

Podčrtajte v izvršitvi 18. naloge osebkke dvakrat, dopovedke pa enkrat!

XX.

Izobražite sledeče stavke s prilastnim samostalnikom ali pa s svojilnim pridevnikom ali pa s samostalnikom, ki ima predlog pri sebi!

1.

Vzpomlad je čas —. Jesen je čas —. Zelena je barva —. Bela je barva —. Črna je barva —. Delo je dolžnost —. Učilnica je vir —. Morje je zakladnica —. Hči — (skopuhova) je dostikrat žena — (požeruhova). Lenoba je začetek —. Varčnost je hči — (modrosti). Duša — je neumerjoča. Veselje — bo večno trajalo. Razlega se petje —, — in —. Griva — je dolga. Perje — je pisano. Lasje — so beli. Gruljenje — je kratkočasno. Krokanje — je zoperno. Rjojenje — je strašno. Zdiho-vanje — je ganljivo. Čivkanje — je otožno. Pes je prijatelj —. Rogovile — so vej-nate. Okus — je sladek. Kljun — je širok. Spol — je trojin. Duh ali vonj — ni — je prijeten. Oče so glava —. Bog je stvarnik — in —. Solnce je vir —. Začetek — je strah —. Šolar brez — se slabo učí. Zaupanje v — krepcá človeka. Konjiki imajo škornje z — (ostrogami). Most na — nima stolic (jarmov). Stavbe — so bile čudne.

Izvršitev.

Vzpomlad je čas setve. Jesen je čas žetve. Zelena je barva upanja ali nade. Bela je barva nedolžnosti. Črna je barva žalosti. Začetek modrosti je strah božji. — — — — — Stavbe na koléh so bile čudne.

2.

Bog je stvarnik — in —. Duša — je neumerjoča. Korist — in — je različna. Deblo — je visoko. Veje — so košate. Jagode — so strupene. Jagode — so užitne. Luč — je gorka. — Svetloba — ne greje. Petje — in — je prijetno. Oblika — je okrogla. Oblika — je četrto voglata. Streha — je strma. Smer (namera) — je na-vpična. Smer — je vodoravna. Smer — je poševna. Čas — hitro mine. Perje — je črno. Barva — je rumena. Imé — je slavno. Lemež je del —. Molitev — je goreča. Srce — je veselo. Meso — ni užitno. Plod — je želod. Bukvica je plod —. Slatina je last —. Albreht I. je bil prvorojenec —. Franc Jožef I. so oče —. Dvo-

glavata postojina je grb —. Hvaljeno bodi imé —. Vera brez — — je mrtva. Žganjci z — so tečna jed.

Izvršitev.

Bog je stvarnik nebes in zemlje. Duša človeška je neumerjoča. Korist ognja in vode je različna. — — — Žganjci z mlekom so tečna jed.

3.

Začetek — je strah —. Lenoba je vseh — grdoba. Plod — je trirobat. Sline — so strupene. Zakladi — so bogati. Krzno — je drago. Zapopadek (vsečina) — je mikaven. Meje — so dolge. Stavbe — so starodavne. Pogum — je junaški. Globočina — je neizmerna. Dobrotljivost — je neskončna. Dnevi — so najkrajši. Previdnost je hči —. Okó je ogledalo —. Svet je delo —. Orel je kralj —. Lev je kralj —. Človek je gospodar —. Bog je kralj vseh —. Vrtnica je kraljica vseh —. Krvoločnost — je grozovita. Nadležnost — je neznosna. Kinč — — je cerkev —. Belo-zelena sti barvi —. Črno-rumena sti barvi —. Rudeče-belo sti barvi —. — bla-goslov zida otrokom hiše, ali prokletje — jih podira. Križ je znamenje našega —.

Izvršitev.

Začetek modrosti je strah božji. Lenoba je vseh grdob grdoba. Plod bukovja je trirobat. — — — — — Križ je znamenje našega odrešenja. (Dalje prih.)

Pestalozzi — Diesterweg.

(Govoril pri učiteljski skupščini v Mokronogu v 2. dan avgusta preteč. l. J. Ravnikar.)

Kar nam solnce pošilja, to nam podajeti zvezdi — vodnici na pedagogičnem polji — Pestalozzi in Diesterweg. Prvi nas ogreva s svojo iskreno ljubeznijo, ki nam kaže nedosegljiv vzgled prave in srčne prijaznosti in ljubavi, kar mora vsak pravi učitelj vedno kazati pri svojih učencih, ki so mu v pouk in vzgojo izročeni. Drugi se nam zopet kaže kot čist in velik značaj, poleg tega pa še prebrisana glava po svoji neupogljivej resnici in razumnosti v vseh nazorih. V svojem „Wegweiser-ji“ nam je zapustil pravo gorečo luč, katere učitelj — vzgojitelj vedno potrebuje.

Ta dva pedagoga podobna sta letečej tici, ki v zraku jej nasproti pihlajoči veter vedno z večjo silo premaguje in dalje prodira. Ravno takó se je duh teh dveh môž ob času hude stiske in preganjanja povzdignil nad vse druge v temi tavajoče nevedneže in sovražne nasprotnike. Umela sta prav dobro svoje ideje, za katere sta se borila vse življenje. Tedanji svet je brezozirno kričal in ju obsojeval kot rogovileža in prenapetneža, kajti bilo je takrat, kakor še dandanes mnogo takih svojeglavnih sebičnežev, kateri nikakor ne razumejo, da bi kdo drugi smel zagovarjati svoje nazore. S tako vrsto ljudi sta se mogla tudi genija „Pestalozzi in Diesterweg“ boriti.

Pestalozzi in Diesterweg sta bila za ideale, za koje sta živela, takó navdušena, da ju mora ves izobražen svet občudovati; večkrat sta zvršila kaj takega, kar se je drugim zdelo nemogoče. — Pestalozzi sam pravi v pismu, ki ga je v Stanci (Stanz) pisal „Gessner-ju“: „Ich gieng gern . . . Mein Eifer, einmal an den grossen Traum meines Lebens handanlegen zu können, hätte mich dahin gebracht, in den höchsten Alpen, ich möchte sagen, ohne Feuer und Wasser anzufangen, wenn man mich nur einmal hätte anfangen lassen.“ Pri teh besedah moramo nehote vsklikniti: „On je bil nedosegljiv v svoji marljivosti!“ Tù se ti vriva vprašanje: „kako je pa s teboj?“ Mari si ti, kar se tiče vztrajnosti v poklicu, kaj njemu podoben? . . . Na drugem mestu, ko je pisal „Stapfer-ju“